

УДК 32.07.-057.341(73):005.21

Брусиловська О. І.

д-р політ. наук, професор

кафедра міжнародних відносин

ОНУ імені І. І. Мечникова

к. 32, Французький бул., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

Tel.: (380482) 633259

E-mail: brusylovska@onu.edu.ua

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0003-0519-4206>DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2304-1439.2019.32.173834>**ГІБРИДНА СТРАТЕГІЯ АДМІНІСТРАЦІЇ Д. ТРАМПА У КОНТЕКСТІ РЕКОНФІГУРАЦІЇ СВІТОУСТРОЮ**

На початку XXI століття США залишалися найвпливовішим актором міжнародних відносин, але подальша еволюція світопорядку показала нестійкість монополярного світу. Чіткий рух у бік більш дешевої зовнішньої політики став особливо відчутним при президентах Б. Обамі та Д. Трампі. Метою роботи є оцінка ризиків стратегії адміністрації Д. Трампа для сучасної системи міжнародних відносин. Розглянуто напрями зовнішньої політики США, які піддаються найбільшій критиці у сучасній науковій літературі. Дослідження спирається на теоретичні засади школи політичного реалізму. Президент Трамп у своїй зовнішньополітичній практиці віддає перевагу гібридній стратегії з елементами скорочення, стримування й причетності як торгування (взаємного обміну поступками). Стратегія «скорочення» має на меті зменшення витрат США у міжнародній сфері; «стримування» — створення противаг навколо опонента; «зміна режиму/відкат назад» — повалення ворожого уряду; «причетність як інтеграція» — захоплення лібералізації ворожих режимів; «причетність як торгування» — взаємний обмін поступками; «замирення» — односторонні поступки задля угамування агресивних намірів опонента; «віддалене балансування» — запобігання доминуванню будь-якої країни; «невтручання» — уникання зобов'язань. Серед ознак скорочення — вивід військ з Афганістану та Сирії, урізання фінансової допомоги Палестинській автономії. Санкції проти Ірану стають яснішими з позицій стримування, а торгова війна з Китаєм є найяскравішим прикладом стратегії причетності як торгівлі. Політика адміністрації Трампа не може бути однозначно оцінена. Вдалу формулу для неї знайшла К. Ярхі-Міло — «ірраціональна раціональність», маючи на увазі, що під пластом перетвореної нерациональної спонтанності президента як правило лежить прагматичний план, який він послідовно втілює в життя. Політика адміністрації Трампа не може бути однозначно оцінена: його дії були адекватними в Афганістані, Сирії та палестино-ізраїльському конфлікті, але позиція США щодо Ірану та Китаю є тупиковою й може сприяти зменшенню ролі США на глобальному рівні. Мінливість міжнародних відносин є джерелом нових загроз і можливостей для інших акторів світової політики. Майбутні коливання будуть пов'язані зі здатністю суперників США створювати нові союзи або переформатувати старі заради підвищення їх ефективності.

Ключові слова: США, міжнародні відносини, зовнішня політика, Д. Трамп.

Постановка проблеми. По закінченню «холодної війни» роль США помітно зросла, що дозволило політологам-міжнародникам заговорити про перемогу принципу «монополярності». На початку ХХІ ст. США залишалися єдиною у світі наддержавою, найвпливовішим актором системи міжнародних відносин, який значною мірою визначав її еволюцію. Але подальші події показали нестійкість монополярного світу й обмеженість бажання США нести тягар глобальної відповідальності. Чіткий рух у бік дешевшої зовнішньої політики став відчутним при президентах Б. Обамі та Д. Трампі, незважаючи на очевидний ризик такої політики для американських інтересів за рубежом [11, с. 139].

Дослідження спирається на теоретичні здобутки американської школи політичного реалізму, яка вивчає так звані «великі стратегії» США (К. Дук, Ч. Лейн, С. Уолт, Р. Хаас та М. О'Салліван) [3; 8; 15; 5]. Велика стратегія — це взаємовідношення цілей та засобів зовнішньої політики США. Велика стратегія визначає завдання, проблеми/загрози й підбирає політичні інструменти для їх вирішення. Стратегія «скорочення» має на меті зменшення витрат США у міжнародній сфері; «стримування» — створення геополітичних противаг навколо опонента; «зміна режиму/відкат назад» — повалення ворожого уряду; «причетність як інтеграція» — захоплення лібералізації ворожих режимів; «причетність як торгування» — взаємний обмін поступками; «замирення» — односторонні поступки задля угамування агресивних намірів опонента; «віддалене балансування» — запобігання домінуванню будь-якої країни; «невтручання» — уникання зобов'язань [3; 5; 8; 15]. Оскільки всі президенти поєднують елементи кількох стратегій у своїй практиці, то слід з'ясувати, які саме стратегії втілює у життя адміністрація Д. Трампа.

Аналіз попередніх досліджень. Тема ролі США у сучасних трансформаціях викликає великий інтерес з боку так званих глобалістів, тих науковців, що намагаються досягнути всі зміни у міжнародних відносинах. Сучасній адміністрації й перш за все особистості президента присвячені статті Т. Ча, Дж. Едвардса, М. Кларка та Е. Рікетса [1; 4; 2] та ін. Підходи науковців є діаметрально протилежними: так, наприклад, К. Ярхі-Міло відстоює точку зору, що Трамп завдав непоправного удару репутації країни на міжнародній арені [16, с. 71, 76], а Д. Стоукс дійшов висновку, що політика Трампа повністю продовжує традиції його післявоєнних попередників [11, с. 136, 148]. Дискусійним залишається питання про характер сучасної системи міжнародних відносин: її монополярність, біполярність чи мультиполярність. Так, на переконання Д. Треніна, «короткий період щодо безконфліктних відносин між усіма провідними гравцями при безумовному домінуванні США завершився. Стійку однополярну систему в глобальному масштабі створити не вдалося. Спочатку віра в лідерство США була підірвана фінансовою кризою 2008 р., потім геополітичний виклик американоцентричному світоустрою кинула Росія своїми діями в Україні й Сирії у 2014–2015 рр. Нарешті, у 2017–2018 рр. сам Вашингтон перейшов до політики стримування Китаю, що підсилюється». На думку Треніна, сучасний світ є триполярним, а «відносини великих

держав повернулися до історичної норми» [21]. Навіть якщо Тренін перебільшує, очевидно є еволюція системи міжнародних відносин саме у цьому напрямі.

Інша група науковців присвятила свої праці безпосередньо зовнішній політиці США, зокрема найбільшу увагу викликали її близько- та середньосхідний напрямки, висвітлені у статтях О. Хассана, М. Лінча, П. Ваїкара [6; 9; 14]. Вивчаючи період правління попередника Трампа Б. Обами, О. Курандо дійшов висновку, що «центральним принципом організації американської зовнішньої політики залишається забезпечення глобального лідерства США». Курандо відстоює точку зору, що «традиційно важливими для США регіонами є Великий Близький Схід, Південно-Східна Азія та Європа. У регіоні ВБС незмінними пріоритетами США залишаються іранська ядерна проблема, іракська демократія, арабсько-ізраїльські відносини. Однією з найбільш важливих для США арабських країн можна вважати Єгипет; в іракському вузлі найважливішими є Саудівська Аравія, Сирія, Іран. Китай є пріоритетною країною для США в Азії. Поки їх стосунки розширюються в одних галузях (Іран, клімат, економіка), в інших — проблеми наростатимуть (свобода навігації й торгівлі у Південнокитайському та Східнокитайському морях, сфери впливу, стосунки з Японією, тайванське питання)» [21, с. 126]. Водночас слід зазначити, що праці, які б оцінювали внесок Д. Трампа в еволюцію зовнішньополітичних підходів США, відсутні, що додає актуальності поданому дослідженню.

Метою роботи є оцінка ризиків стратегії адміністрації Д. Трампа для США та у цілому для сучасної системи міжнародних відносин. Отже, гіпотезою дослідження є припущення, що більшість напрямів зовнішньої політики США за адміністрації Д. Трампа зазнали негативної динаміки.

Щодо припинення палестино-ізраїльського конфлікту, то першим аргументом на користь нашої гіпотези було те, що наприкінці 2016 р., після виборів, але ще до інавгурації (20 січня 2017 р.) новообраний президент Д. Трамп необережно заявив, що має намір представити «неймовірну угоду». План Трампа пропонував, що Палестинська держава буде створена на 90 % території Західного берега ріки Йордан; деякі арабські райони Східного Єрусалима будуть переведені під контроль палестинців і стануть майбутньою столицею палестинської держави; існуючі великі поселенські блоки, такі як Гуш-Ецион, Маале-Адумім і Аріель, будуть анексовані Ізраїлем. Поселення поза блоками будуть «висушені», тобто там буде заборонено будівництво нових будинків, а незаконні поселенські форпости демонтовано [9, с. 140]. Неясно, як цей план Трампа пропонував розв'язати проблему палестинських біженців і «священного периметра» у Старому місті Єрусалима, де перебуває Стіна Плачу й мечеть Аль-Акса. Також неясно, що було би з контролем над долиною Йордану (практично всі ізраїльські партії наполягають на збереженні ізраїльської військової присутності на кордоні майбутньої Палестинської держави та Йорданії). Але ясно, що в основі оголошеної «угоди століття» лежала стара формула «дві держави для двох народів». Після публікації змісту угоди представник М. Аббаса заявив, що «будь-яка ініціатива, яка не передбачає державотворення на

всій території Західного берега зі столицею в Єрусалимі й право на повернення біженців, є неприйнятною» [23]. Однак, якщо б Трамп врахував всі або більшу частину їх вимог, то він був би відкинутий ізраїльським урядом. Сьогодні недовіра всіх сторін одна до одної дуже висока; тільки за останній рік Нетаньяху тричі відмовлявся зустрітися з Аббасом. Пройшов час, за який Трамп переніс до Єрусалима американське посольство (майже вся робота посольства триває в Тель-Авіві, але табличка висить на єрусалимському будинку), урізав фінансову допомогу Палестинській автономії й заявив, що не буде наполягати ні на чому, чого сторони не захочуть [14, с. 155]. Отже, здається план Трампа, який був підданий справедливій критиці й був написаний тільки тому, що президент волів від початку показати, що реально змінити ситуацію, навіть посадити сторони за стіл переговорів він не в змозі, отже США залишається «вмити руки» й зосередитися на менш невиграшних напрямках. Така стратегія поєднує елементи скорочення та невтручання. При цьому апологети Трампа вважають, що вона поєднує переваги, а критики — недоліки обох традиційних варіантів зовнішньої політики США. На нашу думку, апологетам до сьогодні не вдалося представити контраргументів, тобто цей важливий напрям зовнішньої політики США знаходиться у незадовільному стані.

В Афганістані війна США та їх союзників проти Талібану триває 18 років й принаймні вже кілька років ясно, що виграти її неможливо через безліч внутрішніх та зовнішніх чинників. Однак Барак Обама під час свого президентства відмовився від планів скорочення американського контингенту в Афганістані. Трамп повівся інакше. У січні 2019 р. у Дохі посадовці США та Талібану досягли принципової домовленості щодо мирної угоди. Було окреслено умови виведення військ США після припинення вогню та проведення переговорів Талібану з урядом країни. «Талібан взяв на себе зобов'язання, як ми і прагнули, вживати необхідних кроків, щоб Афганістан не був платформою для міжнародних терористичних угруповань чи осіб», — заявив посланець США З. Халілзад [22].

Аргументом на користь гіпотези дослідження є те, що багато політиків та політологів застерігають від ухвали домовленості з тими, хто десятиліттями перебував у американському списку терористичних організацій. Президент Афганістану А. Гані був проти поспіху при розробці мирної угоди, наголосивши, що всі попередні домовленості закінчувались кровопролиттям [22].

Але проект домовленості є найбільшим кроком на шляху до припинення війни, що забрала десятки тисяч життів. Трамп переніс у Білий дім свій досвід бізнесмена, який підказує йому, що хоча США діяли в Афганістані спираючись на підтримку ООН, перемоги не буде, а подальше сидіння тут військових США є марною витратою сил та ресурсів [11, с. 148]. Отже знову стратегія Трампа має на меті скорочення та невтручання, до яких додається замирення — у цьому випадку талібів. Крім того, Трамп прагне пристосувати вивід військ до президентської кампанії 2020 р. Це стало би козирем для виборчої кампанії, якщо президент балотуватиметься на другий строк [16, с. 76].

Однак можливий й інший сценарій, за яким Трамп втратить голоси виборців, тому що соціологічні опитування у США не підтверджують, що суспільна думка є незацікавленою в активній зовнішній політиці держави [10].

Отже на цей день результати діяльності адміністрації Трампа виглядають контроверсійними, але вони не гірші ніж у його попередників.

Щодо Сирії, то 19 грудня 2018 р. Трамп оголосив про вивід американських військ [10]. З цим рішенням президента погодилися не всі, яскравим підтвердженням чого стало прохання про відставку міністра оборони США Джеймса Маттіса [7, с. 251]. Розбіжності між президентом, його командою з питань національної безпеки і дипломатичними установами стали постійною ознакою зовнішньої політики США і впливають на хід консультацій із союзниками, у тому числі, коли війська залучені до спільних операцій. Трамп «забув» обговорити свою стратегію і з союзниками. Повідомляючи про початок вивода військ, Білий дім заявив, що це не означає розпаду міжнародної антитерористичної коаліції, просто США переходять «до наступної фази» у військовій кампанії (можливо, мався на увазі перехід до винятково повітряних атак, тим більше що основна база США у регіоні перебуває у Катарі, приблизно 1500 км від кордону між Іраком і Сирією). На момент приходу Трампа до влади Іран, Туреччина і Росія вже поглибили свій вплив на Близькому Сході [7, с. 265]. Туреччина частково відвертається від НАТО, поглиблює співпрацю з Росією. Крім внутрішньої політики, Туреччина запровадила чотири основні зміни на Близькому Сході. По-перше, це масштабна фінансова схема, яка допоможе Ірану обійти санкції США. По-друге, три військові інтервенції у Сирії пройшли у тісній координації з Росією й у протиріччі з американською і європейською політикою щодо ІДІЛ. По-третє, участь Анкари у мирному процесі в Астані, альянс з Москвою і Тегераном щодо «вирішення» сирійського питання. І, нарешті, придбання Туреччиною російських ракетних систем (закуплено ракетні комплекси С-400, укомплектовано їх російським персоналом, який став частиною турецьких ВПС, передбачено їх розгортання до кінця 2019 р.). Все це не відповідає зобов'язанням Туреччини у НАТО. Ще важливіше, що це ставить під загрозу американські винищувачі F-35, які розгортаються як стандартні багатоланкові літаки в американських, бельгійських, британських, канадських, датських, голландських, ізраїльських, італійських, норвезьких і турецьких авіаційних силах [10]. Росія зміцнила своє військове, енергетичне та політичне залучення на Близькому Сході, водночас наблизившись до конфронтації зі всіма західними державами у Сирії та Лівані й до протистояння з США в Єгипті та Саудівській Аравії.

Контраргументи проти критики політики Трампа є досить різноманітними. По-перше, у Сирії знаходилося біля двох тисяч військових, які вже не вирішували стратегічних завдань. По-друге, не можна покласти провину за розвиток подій навколо Сирії виключно на адміністрацію США. Трамп оцінив ситуацію наприкінці правління Обами як уже програму; США не змогли переломити хід війни, а супротивники США, перш за все Росія, навпаки різко зміцнили свої позиції в регіоні [10]. Змінити

США мало що можуть, тож Трамп зробив ставку на згортання військової присутності й вплив політичними важелями. Наприклад, через структури ООН США стримують діяльність «астанінської трійки» (Росії, Туреччини й Ірану). Спеціальний посланник генсека ООН в Сирії Стефан де Містура у своїй останній перед відставкою доповіді заявив, що в організації є сумніви з приводу кандидатів у списку сирійського конституційного комітету, який передали йому міністри закордонних справ «астанінської трійки». С. Де Містура додав, що конституційний комітет не є єдиним компонентом політичного врегулювання в Сирії [17].

Головна небезпека рішення Трампа про вивід військ — це вакуум влади на територіях, які планують залишити США. Хто візьме над ними контроль? Наскільки просунеться Туреччина? Кому буде передано контроль над кордоном із Іраком? Що американці будуть робити зі своїми дванадцятьма базами у Сирії — закриють або передадуть курдам? Усі ці питання є такими ж відкритими, як і спроба більш чітко визначити стратегію Трампа у Сирії, тому що вона, як ніде більше, поєднує елементи всіх базових стратегій. Але порівняно з палестинським та афганським напрямами сирійська політика Трампа не заслуговує огульної критики.

Щодо Ірану у серпні 2017 р. США прийняли пакет санкцій CAATSA й у травні 2018 р. невмотивовано вийшли з ядерної угоди, підписаної при Обамі [4, с. 190]. Уже у липні 2018 р. США випустили вилучення із санкцій за покупку російської зброї для Індії, Індонезії та В'єтнаму. У листопаді 2018 р. з-під дії іранських санкцій були виведені ще вісім країн (Китай, Індія, Південна Корея, Японія, Італія, Греція, Туреччина й Тайвань) [4, с. 191]. Водночас над ними висить постійна загроза: кожен півроку вони мають корегувати свою політику відповідно до курсу США. Крім того, у розділі 231 CAATSA не зазначено, на скільки саме необхідно скоротити закупівлі санкційних товарів, будь то іранська нафта або російська зброя, але сказано, що скорочення повинне бути «істотним» [4, с. 191]. Досягнутий чи ні цей рівень, буде вирішуватися кожний раз у ході перемовин. Найбільші європейські країни не прагнуть приєднуватися до американських санкцій проти Ірану й не втрачають надії врятувати ядерну угоду. Ні французький, ні німецький міністри закордонних справ не відвідали конференцію по Ірану, яку США у лютому 2019 р. провели у Польщі. У травні 2018 р. французький міністр фінансів Б. Ле Мер заявив, що «Європа більше не може продовжувати підкорятися кожному американському рішенням» [24]. Наприкінці січня 2019 р. Франція, Німеччина й Великобританія заснували компанію INSTEX, яка має стати аналогом SWIFT і забезпечити міжнародну торгівлю з Іраном в обхід американських санкцій. Новий фінансовий механізм може стати прикладом способу обходу американських санкцій для багатьох країн. 23 січня 2019 р. у Давосі А. Меркель підкреслила, що сила американських санкцій проти Ірану заснована на фінансовій міці й Європі «потрібно бути сильною економічно, щоб заявити про себе» [24]. Лондон підтримав Францію та ФРН, але скоріше формально. У США супротивники виходу з ядерної угоди вважають, що тактичний успіх Трампа щодо Ірану завдає шкоди довго-

строковим інтересам держави: зменшується довіра до Вашингтона, озлобляються союзники, змінюється ставлення до американців з боку великих фінансових компаній. Усе це негативно позначиться на впливі США у світі в довгостроковій перспективі. Є істотна різниця між застосуванням санкцій при Обамі й при Трампі. При Обамі від Ірану вимагали почати кроки щодо відмови від військової ядерної програми й співробітництва з МАГАТЕ. Контрольний механізм, у рамках якого міжнародне співтовариство могло перевіряти, як Іран виконує свої обіцянки, мав обмежений термін дії — 15 років. Після цього санкції знімалися, а Тегеран був вільний обирати будь-яку політику. Сьогодні США вимагають від Ірану «назавжди відмовитися від збагачення плутонію» [16, с. 72–73]. Ця вимога нікуди не подінеться, навіть якщо Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, у рамках якого карають Іран, буде відмінено або замінено іншим. По суті, це дало би США важіль впливу на внутрішню політику країни. Від Ірану згідно з СААТSA і заявами М. Помпео вимагають радикально змінити політичний курс: припинити підтримку союзників на Близькому Сході. Ідея, що викликане санкціями народне невдоволення змусить Іран піти на переговори зі США, може видатися Трампу логічною. Однак, по-перше, вихід Вашингтона з ядерної угоди підвищує ймовірність того, що й Іран може відмовитися від обмежень. По-друге, це б'є по нинішньому президенту-реформаторові Х. Рухані та його команді, які вважалися головними прихильниками діалогу зі США при Обамі [16, с. 73]. По-третє, це підштовхує Іран у бік важкої політичної кризи, яка може стати серйозним випробуванням режиму на міцність. Якщо виборець втратить довіру до реформаторського руху, можливі нові революційні зміни. Тож своїми діями Трамп руйнує внутрішньоіранську лінію на реформування політичної системи. Якщо завданням Білого дому залишається знищення ісламістської влади в Тегерані, то певні (невеличкі) шанси на успіх існують. Але для регіону такий сценарій можна назвати найбільш негативним. Падіння іранського режиму може мати важкі наслідки аж до громадянської війни. А у випадку з 80-мільйонним Іраном такий результат може привести до масштабної кризи відразу в декількох суміжних регіонах. Отже те, що Іран став найбільш принциповим питанням для Трампа, може стати й найбільшою невдачею його політики. Обрана суміш стратегії стримування зі зміною режиму є провокативною й недієвою. Потенційно погіршення ситуації в Ірані може плинути на весь світоустрій.

Щодо Китаю, то суть торговельної війни Трампа полягає у наступному: США знімають мита, але Китай має піти на лібералізацію своєї торговельної політики так, як цього прагнуть у Вашингтоні. Але нав'язування Китаю змін у промисловій політиці було неприйнятним. Найкраще ситуацію у цій сфері пояснив у бесіді з газетою «South China Morning Post» неназваний професор Китайської академії наук, близький до керівництва країни: «Це означало б, що Китаю доведеться повністю відмовитися від своєї моделі розвитку, а це було б самогубством» [20]. 6 травня 2019 р. президент США оголосив, що представники КНР намагаються «передомовитися в останній момент» і за це будуть покарані — тарифи на китайський

експорт обсягом 200 млрд дол виростуть із 10 % до 25 %. 10 травня переговори завершилися достроково, а нової дати призначено не було. Перед відльотом у Пекін Лю Хе вперше з початку переговорів прямо відповів на запитання, у чому полягають на даний момент основні пункти незгоди між сторонами. По-перше, Китай ставить умовою підписання будь-якої угоди повне зняття всіх тарифів, уведених Вашингтоном за останній рік. США до цього не готові, тому що вважають, що тарифи відновлюють справедливість. По-друге, у Пекіна й Вашингтона виявилися розбіжності у розумінні домовленостей, досягнутих між лідерами двох країн 30 листопада 2018 р. в Аргентині [13, с. 4]. Після цієї зустрічі Білий дім опублікував на своєму сайті повідомлення, що Пекін погодився виправити торговельний дисбаланс, закупивши у США «поки не певний, але дуже істотний обсяг енергоресурсів, продукції сільського господарства, промислових товарів і т. п.» [16, с. 75]. Те ж стосується й питань інтелектуальної власності. Китайці повністю заперечують існування політики «крадіжки західних технологій», на чому наполягають близькі до Трампа економісти М. Піллсбері й П. Наварро [13, с. 4]. Китайська сторона висунула претензію щодо загальної «незбалансованості» тексту, який не дозволяв сторонам однаковою мірою «зберегти гідність». Американські переговорники вважали, що Китай удасться легко зломити, і в них були на то причини. Рік тому китайська корпорація ZTE виявилася на грані зупинки роботи через санкції США, накладені через поставки компанією американських комплектуючих в Іран. Щоб урятуватися, компанії довелося виплатити гігантський штраф 1,4 млрд дол, звільнити більшу частину керівництва й створити усередині компанії департамент з дотримання санкцій, співробітники якого були відібрані Мініфіном США [12]. Аналогічним чином США планували зробити з китайською економікою у цілому. Якби голова КНР Сі Цзиньпін погодився на план США зламати головні шестерні китайського економічного чуда, його слабкість поставила б під сумнів його легітимність та авторитет. Керівництво Китаю почало форсовано готувати країну до зatoryного протистояння, застосовуючи різні методи стимулювання економіки у період введення американських тарифів. У липні 2018 р. було оголошено, що уряд для підтримки темпів росту ослабить фінансову дисципліну й знову дозволить вливати гроші в інфраструктуру. У березні 2019 р. прем'єр-міністр Чи Кецянь пообіцяв, що уряд знизить податки на загальну суму близько 298 млрд дол на додаток до 195 млрд дол, на які податки вже скоротили в 2018 р. У квітні 2019 р. було оголошено, що й без того кредитовані місцеві уряди Китаю одержать можливість випустити боргових зобов'язань ще на 320 млрд дол. Ріст показника в порівнянні з минулим роком склав 59 % [20]. У довгостроковій перспективі ця політика поглибить боргову яму, з якої країна намагається вибратися. Але у короткостроковій перспективі вона дозволить витримати тарифний удар США. Інший, значно гірший сценарій, реалізується, якщо США повторно заборонить імпорт чіпів Qualcomm, на яких працює значна частина китайської електроніки, а Китай у відповідь почне розпродавати американські боргові облігації, запаси яких у КНР досягають 1,2 трлн дол [20]. Це приведе до росту ста-

вок, підвищить для США вартість запозичень і у результаті придушить економічний ріст у країні. Отже очевидно, що у торговельній війні обидві сторони залишаються у програмі.

Деякі позитивні риси у політиці Трампа щодо Китаю аналітики вбачають у тому, що на відміну від політики щодо КНДР, щодо КНР у США склався двопартійний консенсус [12]. Це пояснюється тим, що Трамп першим відкрито заявив про те, про що всі знали, але не порушували питань економічної лібералізації Китаю, аби не погіршити загальний стан відносин з КНР. Адміністрація Трампа вимагала, щоб Китай прописав у договорі своє зобов'язання провести реформи у ряді ключових галузей (валютне регулювання, правила доступу на ринок, субсидії держпідприємствам, рівний доступ різних підприємств до фінансових ресурсів) та створити механізм, який би дозволив американцям у режимі реального часу моніторити виконання обіцянок. США висували до Китаю три групи вимог: наростити закупівлі американських товарів, поліпшити захист інтелектуальної власності й змінити власну промислову політику. Домовленості по першій групі були досягнуті практично відразу: Пекін пообіцяв після угоди витратити додатково 1,2 трлн дол на закупівлі американських товарів. Китай також з березня 2019 р. запустив прийняття ряду законів, які повинні були задовольнити претензії США щодо інтелектуальної власності. Пекін теж не вважає проблемою вимогу передачі технологій для іноземних компаній, які бажають працювати на китайському ринку. Отже, принаймні частково, США домоглися поступок з боку КНР, а президенту є чим відповісти на докори супротивників.

Щодо політичного виміру протистояння США та Китаю, то нинішнє протиборство держав суттєво відрізняється від «холодної війни». На зміну біполярному військово-політичному протистоянню прийшло суперництво переважно в економічній і технологічній сферах. Перетворення Китаю на глобальну державу супроводжується ростом його військової міці. Подальший розвиток і модернізація Народно-визвольної армії Китаю, у тому числі її ракетно-ядерної складової, суттєво міняє стратегічний баланс не тільки в Азії й на Тихому океані, але й у цілому на світовій арені. Глобальна безпека у XXI ст. усе більше залежить від дій двох держав — Китаю й Сполучених Штатів, а американсько-китайські протиріччя перетворилися на найважливішу вісь глобальної політики [13, с. 8]. У 2018 р. президент Трамп оголосив про вихід США з Договору по ракетах середньої й меншої дальності (РСМД). Під погрозою є остання з діючих угод — Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-3), термін дії якого завершується у 2021 р. Піввікова епоха контролю над озброєннями між Москвою й Вашингтоном завершується. У цьому контексті відносини між США й Китаєм поки що виключають діалог по військово-стратегічних питань, не говорячи про угоди у цій сфері. Інформація про ядерну політику й стратегії Пекіна, а також про наявний у країні арсенал зброї є закритою. Три провідні військові держави будуть розбудовувати свої ядерні озброєння й удосконалювати відповідні доктрини в умовах усе більшої взаємної закритості, відсутності діалогу й росту недовіри.

Таким чином, силова політика стала активнішою. При цьому США зустрічаються з питанням, як реалізувати величезну військову перевагу у відносинах з ядерними державами, які Пентагон офіційно відносить до суперників, — Китаєм і Росією. Тип відносин РФ і Китаю — між партнерством і союзом — Д. Тренін пропонує йменувати «антантою». І Москва, і Пекін виступають проти глобального домінування Вашингтона. Однак при цьому китайська стратегія спрямована на мирне вбудовування КНР в американоцентричну систему з метою поступового зсуву США із ключових позицій, а російська політика — це політика активної протидії американському впливу, підсумував науковець [25]. У той же час у західній частині Тихого океану є конфліктні ситуації. Це, наприклад, територіальні суперечки у Південно-китайському морі й можливість конфлікту у Тайванській протоці. Ядерне стримування на ці регіони не поширюється, а ризик ескаляції присутній [13, с. 9]. Запобігти цьому здатні тільки значно серйозніші контакти на політичному рівні між Пекіном і Вашингтоном, аніж це виглядає можливим при збереженні обраної Трампом стратегії з елементами стримування та причетності. Отже на цьому напрямі адміністрації Трампа не вдалося досягти жодних позитивних змін.

Висновки. Президент Д. Трамп у своїй зовнішньополітичній практиці віддає перевагу гібридній стратегії з елементами скорочення, стримування й у найбільшій мірі — причетності як торгування (взаємного обміну поступками). Серед очевидних ознак продовження політики скорочення — вивід військ з Афганістану та Сирії, урізання фінансової допомоги Палестинській автономії. Санкції проти Ірану стають більш ясними з позицій стримування, а торговельна війна з Китаєм на цей час є найяскравішим прикладом стратегії причетності як торгування.

Розгляд кількох ключових конфліктних точок продемонстрував, що зовнішня політика адміністрації Трампа не може бути однозначно «засуджена» або «виправдана»; вдалу формулу для неї знайшла К. Ярхі-Міло — «ірраціональна раціональність» [16, с. 73], маючи на увазі, що під шаром удаваної нераціональної спонтанності у президента як правило лежить прагматичний план, який він послідовно втілює у життя. Однак, якщо дії Трампа можна вважати адекватними в Афганістані, Сирії та палестинсько-ізраїльському конфлікті, то позиція США щодо Ірану та Китаю все ж є тупиковою й сприяє зменшенню ролі США на глобальному рівні. Мінливість сучасних міжнародних відносин є джерелом нових загроз та нових можливостей для інших акторів світової політики, перш за все країн БРІКС. Майбутні коливання, а вони будуть довгостроковими й болісними для США, пов'язані зі здатністю їх суперників ефективно створювати нові союзи чи переформатувати старі.

Список використаної літератури

1. Cha T. The Return of Jacksonianism: the International Implications of the Trump Phenomenon. *The Washington Quarterly*. 2016. Vol. 39, N 4. P. 83–97. DOI: 10.1080/0163660X.2016.1261562.

2. Clarke M., Ricketts A. Donald Trump and American foreign policy: The return of the Jacksonian tradition. *Comparative Strategy*. 2017. Vol. 36, N 4. P. 366–379. DOI: 10.1080/01495933.2017.1361210.
3. Dueck C. Hybrid strategies: The American experience. *Orbis*. 2011. Winter. P. 30–52.
4. Edwards J. A. Make America Great Again: Donald Trump and Redefining the U. S. Role in the World. *Communication Quarterly*. 2018. Vol. 66, N 2. P. 176–195. DOI: 10.1080/01463373.2018.1438485.
5. Haas R., O’Sullivan M. Terms of engagement: Alternatives to punitive policies. *Survival*. 2000. Summer. P. 113–135.
6. Hassan O. Trump, Islamophobia and US–Middle East relations. *Critical Studies on Security*. 2017. Vol. 5, N 2. P. 187–191. DOI: 10.1080/21624887.2017.1355158.
7. Kaufman J. P. The US perspective on NATO under Trump: lessons of the past and prospects for the future. *International Affairs*. 2017. Vol. 93, N 2. P. 251–266. DOI: 10.1093/ia/iix009.
8. Layne Ch. From preponderance to offshore balancing. *International Security*. 1997. Vol. 22, N 1. P. 86–124.
9. Lynch M. Belligerent Minimalism: The Trump Administration and the Middle East. *The Washington Quarterly*. 2016. Vol. 39, N 4. P. 127–144. DOI: 10.1080/0163660X.2016.1263920.
10. Pierini M. Four Game Changers in Europe’s South. 2019. URL: <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/78447> (дата звернення: 1.06.2019).
11. Stokes D. Trump, American hegemony and the future of the liberal international order. *International Affairs*. 2018. Vol. 94, N 1. P. 133–150. DOI: 10.1093/ia/iix238.
12. Tong Zh., Li B. The Underappreciated Risks of Entanglement: A Chinese Perspective. *Entanglement: Chinese and Russian Perspectives on Non-nuclear Weapons and Nuclear Risks*. J. Acton (ed.). Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2017. URL: <https://carnegieendowment.org/2017/11/08/underappreciated-risks-of-entanglement-chinese-perspective-pub-73164> (дата звернення: 1.06.2019).
13. Townshend A. America first: US Asia policy under President Trump. United States Studies Centre at the University of Sydney, March 2017. 22 p.
14. Waikar P. Reading Islamophobia in Hegemonic Neoliberalism Through a Discourse Analysis of Donald Trump’s Narratives. *Journal of Muslim Minority Affairs*. 2018. Vol. 38, N 2. P. 153–178. DOI: 10.1080/13602004.2018.1466490.
15. Walt S. Offshore balancing: An idea whose time has come. *Foreign Policy*. 2011. November 2.
16. Yarhi-Milo K. After Credibility. American Foreign Policy in the Trump Era. *Foreign Affairs*. 2018. Vol. 97, N 1. P. 68–77.
17. Бельская М. Выгоден ли России уход США из Сирии. 2019. URL: <https://carnegie.ru/commentary/78022> (дата звернення: 1.06.2019).
18. Дубнов А. Прорыв или проигрыш. Что означает вывод американских войск из Афганистана. 2019. URL: <https://carnegie.ru/commentary/78256> (дата звернення: 1.06.2019).
19. Коростиков М. Циклическая гильотина. Как в США видят победу в торговой войне с Китаем. 2019. URL: <https://carnegie.ru/commentary/78230> (дата звернення: 1.06.2019).
20. Коростиков М. От блицкрига к окопам. Почему Китай отказался уступать в торговой войне с США. 2019. URL: <https://carnegie.ru/commentary/79165> (дата звернення: 1.06.2019).
21. Курандо О. С. «Велика стратегія» в зовнішній політиці США. Політичне життя. 2018, N 2. С. 125–128.
22. На шляху до миру в Афганістані. США та Талібан узгодили принципи мирної домовленості. *НУТ*. 2019. 28 січня. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/myrna-domovlenist-afghanistan/4761640.html> (дата звернення: 1.06.2019).
23. Светлова К. Неизбежность географии. Есть ли шансы у ближневосточной «сделки века» Трампа. 2019. URL: <https://carnegie.ru/commentary/78203> (дата звернення: 1.06.2019).
24. Смагин Н. Санкционный суверенитет. Получается ли у ЕС защитить Иран от американских санкций. 2019. URL: <https://carnegie.ru/commentary/78354> (дата звернення: 1.06.2019).
25. Тренин Д. Стратегическая стабильность в условиях смены миропорядка. 2019. URL: <https://carnegie.ru/2019/03/13/ru-pub-78525> (дата звернення: 1.06.2019).

References

1. Cha, T. «The Return of Jacksonianism: the International Implications of the Trump Phenomenon.» *The Washington Quarterly*. 39 (4) (2016): 83–97. DOI: 10.1080/0163660X.2016.1261562.
2. Clarke, M., Ricketts A. «Donald Trump and American foreign policy: The return of the Jacksonian tradition.» *Comparative Strategy*. 36(4) (2017) : 366–379. DOI: 10.1080/01495933.2017.1361210.
3. Dueck, C. «Hybrid strategies: The American experience.» *Orbis*. (Winter) (2011) : 30–52.
4. Edwards, J. A. «Make America Great Again: Donald Trump and Redefining the U. S. Role in the World.» *Communication Quarterly*. 66 (2) (2018): 176–195. DOI: 10.1080/01463373.2018.1438485.
5. Haas, R., O’Sullivan M. «Terms of engagement: Alternatives to punitive policies.» *Survival*. (Summer) (2000): 113–135.
6. Hassan, O. «Trump, Islamophobia and US–Middle East relations.» *Critical Studies on Security*. 5 (2) (2017): 187–191. DOI: 10.1080/21624887.2017.1355158.
7. Kaufman, J. P. «The US perspective on NATO under Trump: lessons of the past and prospects for the future.» *International Affairs*. 93 (2) (2017): 251–266. DOI: 10.1093/ia/iix009.
8. Layne, Ch. «From preponderance to offshore balancing.» *International Security*. 22 (1) (1997): 86–124.
9. Lynch, M. «Belligerent Minimalism: The Trump Administration and the Middle East.» *The Washington Quarterly*. 39 (4) (2016): 127–144. DOI: 10.1080/0163660X.2016.1263920.
10. Pierini, M. «Four Game Changers in Europe’s South.» Accessed June 1, 2019. <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/78447>
11. Stokes D. «Trump, American hegemony and the future of the liberal international order.» *International Affairs*. 2018. Vol. 94. N 1. P. 133–150. DOI: 10.1093/ia/iix238.
12. Tong, Zh, Li, B. «The Underappreciated Risks of Entanglement: A Chinese Perspective.» In *Entanglement: Chinese and Russian Perspectives on Non-nuclear Weapons and Nuclear Risks*. J. Acton (ed.). Washington: Carnegie Endowment for International Peace. 2017. Accessed June 1, 2019. <https://carnegieendowment.org/2017/11/08/underappreciated-risks-of-entanglement-chinese-perspective-pub-73164>
13. Townshend, A. «America first: US Asia policy under President Trump.» *United States Studies Centre at the University of Sydney*. March, 2017.
14. Waikar, P. «Reading Islamophobia in Hegemonic Neoliberalism Through a Discourse Analysis of Donald Trump’s Narratives.» *Journal of Muslim Minority Affairs*. 38 (2) (2018): 153–178. DOI: 10.1080/13602004.2018.1466490.
15. Walt, S. «Offshore balancing: An idea whose time has come.» *Foreign Policy*. November 2. 2011.
16. Yarhi-Milo, K. «After Credibility. American Foreign Policy in the Trump Era.» *Foreign Affairs*. 97 (1) (2018): 68–77.
17. Belen’kaya, M. «Vyigoden li Rossii uhod SShA iz Sirii.» 2019. Accessed June 1, 2019. <https://carnegie.ru/commentary/78022>
18. Dubnov, A. «Proryiv ili proigryish. Chto oznachaet vyivod amerikanskih voysk iz Afganistana.» 2019. Accessed June 1, 2019. <https://carnegie.ru/commentary/78256>
19. Korostikov, M. «Tsiklicheskaya gilotina. Kak v SShA vidyat pobedu v trgovoy voyne s Kitae.» 2019. Accessed June 1, 2019. <https://carnegie.ru/commentary/78230>
20. Korostikov, M. «Ot blitskriga k okopam. Pochemu Kitay otkazalsya ustupat v trgovoy voyne s SShA.» 2019. Accessed June 1, 2019. <https://carnegie.ru/commentary/79165>
21. Kurando, O. S. ««Velyka strategiya» v zovnishniy politytsi SShA.» *Politychne zhittya*. 2 (2018): 125–128.
22. Na shlyahu do miru v Afganistani. SShA ta Taliban uzgodyly pryntsypy myrnoyi domovlenosti. *NYT*. Sichnya 28, 2019. Accessed June 1, 2019. <https://ukrainian.voanews.com/a/myrna-domovlenist-afhanistan/4761640.html>
23. Svetlova, K. «Neizbezhnost geografii. Est li shansyi u blizhnevostochnoy «sdelki veka» Trampa.» 2019. Accessed June 1, 2019. <https://carnegie.ru/commentary/78203>
24. Smagin, N. «Sanktsionniy suverenitet. Poluchaetsya li u ES zaschitit Iran ot amerikanskih sanktsiy.» 2019. Accessed June 1, 2019. <https://carnegie.ru/commentary/78354>.

25. Trenin, D. Strategicheskaya stabilnost v usloviyah smenyi miroпорядка. 2019. Accessed June 1, 2019. <https://carnegie.ru/2019/03/13/ru-pub-78525>

Стаття надійшла до редакції 15.06.2019

Брусиловская О. И.

кафедра международных отношений ОНУ имени И. И. Мечникова
к. 32, Французский бул. 24/26, Одесса, 65058, Украина

ГИБРИДНАЯ СТРАТЕГИЯ АДМИНИСТРАЦИИ Д. ТРАМПА В КОНТЕКСТЕ РЕКОНФИГУРАЦИИ МИРОПОРЯДКА

Резюме

В начале XXI ст. США оставались наиболее влиятельным актором международных отношений, но дальнейшая эволюция миропорядка показала нестойкость монополярного мира. Четкое движение в сторону более дешевой внешней политики стало особенно ощутимым при президентах Б. Обаме и Д. Трампе. Целью работы является оценка рисков стратегии администрации Д. Трампа для современной системы международных отношений. В статье рассмотрены направления внешней политики США, которые подвергаются наибольшей критике в современной научной литературе. Исследование опирается на теоретические принципы школы политического реализма. Выявлено, что президент Трамп в своей внешнеполитической практике отдает предпочтение гибридной стратегии с элементами сокращения, сдерживания, создания противовесов и причастности как торговли (взаимного обмена уступками), замирения, отдаления балансировки, невмешательства. Среди признаков сокращения — вывод войск из Афганистана и Сирии, урезание финансовой помощи Палестинской автономии. Санкции против Ирана становятся более ясными с позиций сдерживания, а торговая война с Китаем является ярчайшим примером стратегии причастности как торговли. Политика администрации Трампа не может быть однозначно оценена. Удачную формулу для нее нашла К. Ярхи-Мило — «иррациональная рациональность», имея в виду, что под пластом притворной нерациональной спонтанности президента как правило лежит прагматический план, который он последовательно воплощает в жизнь. Однако, если его действия были адекватным в Афганистане, Сирии и палестино-израильском конфликте, то позиция США относительно Ирана и Китая является тупиковой и может содействовать уменьшению роли США на глобальном уровне. Изменчивость современных международных отношений является источником новых угроз и новых возможностей для других акторов мировой политики. Будущие колебания будут связаны со способностью соперников США создавать новые союзы или переформатировать старые ради повышения их эффективности.

Ключевые слова: США, международные отношения, внешняя политика, Д. Трамп.

Brusylovska O. I.

Department of International Relations

Odessa I. I. Mechnikov National University

r. 32, French blv., 24/26, Odesa, 65058, Ukraine

HYBRID STRATEGY OF THE D. TRUMP ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF WORLD ORDER RECONFIGURATION

Summary

At the beginning of the XXI century the USA remained the most influential actor in international relations, but the further evolution of the world order showed the instability of the mono-polar world. A clear move towards a cheaper foreign policy has become especially noticeable under presidents B. Obama and D. Trump. The aim of the work is to assess the risks of the D. Trump administration strategy for the modern system of international relations. The article discusses directions of US foreign policy, which is the most criticized in modern scientific literature. The study is based on the theoretical principles of the school of Political Realism. It is revealed that President Trump, in his foreign policy practice, prefers a hybrid strategy with elements of reduction, deterrence, creation of balances and involvement as trade (mutual exchange of concessions), reconciliation, balancing, non-interference. Among the signs of reduction are the withdrawal of troops from Afghanistan and Syria, a cutback in financial assistance to the Palestinian Authority. Sanctions against Iran are becoming clearer in terms of deterrence, and the trade war with China is the clearest example of the strategy of involvement as trade. The Trump administration policy cannot be unambiguously evaluated. K. Yarhi-Milo finds a good formula for his politics — «irrational rationality», bearing in mind that under the guise of false inappropriate spontaneity the President usually has a pragmatic plan that he consistently embodies. But if his actions were adequate in Afghanistan, Syria, and the Palestinian-Israeli conflict, then the US position on Iran and China is a dead end and can help reduce the role of the US at the global level. The variability of modern international relations is a source of new threats and new opportunities for other actors of world politics. Future fluctuations will be associated with the ability of US rivals to create new alliances or reformat old ones for the sake of increasing their effectiveness.

Key words: USA, international relations, foreign policy, D. Trump.